"תנאי מגרש" — על היכרות המגרש ויתרון ביתי בכדורגל הישראלי

ד"ר אור לונטל, מכללת אוהלו

תקציר

מאמר זה דן בכדורגל נשים ובעיקר בתחושותיהן ובעמדותיהן של שחקניות כדורגל בישראל. ענף הכדורגל נשים דחוק לשוליים, הרחק מתפארתו של כדורגל הגברים. כדורגל נשים בישראל הוא ענף חדש — לפני שנות השמונים המאוחרות כמעט לא הכה שורשים. כינונו בשנות התשעים המאוחרות נעשה ביוזמת ההתאחדות הישראלית לכדורגל, ולמעשה מתקיים במסגרת של "אוטונומיה יחסית", הנקבעת ראש לכול על ידי התאחדות זו. מאמר זה מתבסס על עבודת שדה שנערכה לפני כמה שנים, ובה התראיינו כשלושים שחקניות כדורגל ישראליות, משני מועדונים המשתתפים בליגה הבכירה של כדורגל הנשים. במאמר התמקדנו בחשיפה של שלושה נושאים: נשיות, אפקט המגדר ותפישת הפערים בין המגדרים בספורט זה. הנחת המוצא של מחקר זה היא כי כדורגל הנשים הוא תלוי מגדר, כלומר, מה שקורה לו מותנה ברצון הטוב של הרשויות הרלוונטיות, הנשלטות על ידי גברים. שחקניות הכדורגל שרואיינו במחקר זה מודעות להוויה שבתוכה הן נמצאות, למשקל הקריטי שיש למצב המגדרי ולמגבלות המוטלות עליהן משום שהן נשים המשחקות "משחק של גברים". בשלב זה לפחות הן אינן תולות תקוות רבות בעתיד הכדורגל שלהן. נדמה כי לפחות מה שיש הוא זה שיהיה.

תארנים: כדורגל, יתרון ביתי, היכרות עם המגרש, אצטדיונים, גיאוספורט.

מבוא

ארבעה עשורים של מחקר אקדמי על היתרון הביתי בספורט העלו מגוון רחב של גורמים — פסיכולוגיים, פיזיים, ביולוגיים וגיאוגרפים — העשויים להשפיע על היקף התופעה ועל עוצמתה. גורם מרחבי־פסיכולגי אחד הוא ההיכרות של הספורטאים עם המגרש המקומי והיתרון הספורטיבי האפשרי הנובע מכך. חצי תריסר החיבורים שעסקו בהיבט זה באופן ישיר, העלו ממצאים סותרים ומסקנות חלקיות, זאת בעיקר בשל הקושי המתודולוגי בבחינת הנושא ובהקשרים תרבותיים־ספורטיביים מקומיים. המחקר הנוכחי, בהסתמך על נסיבות ייחודיות)ריבוי בניית אצטדיונים חדשים בעשור האחרון(בוחן את השפעתו של גורם ההיכרות על שיעור היתרון הביתי, בהקשרו של הכדורגל הישראלי. לאור זאת, מחקר זה מרחיב את התאוריה הקיימת בתחום, על־ידי הגבלה של ממד הזמן מחד גיסא וענף הספורט מאידך גיסא, ושופך אור על הדומה והשונה במקרה הישראלי.

יתרון ביתי בספורט

המונח "יתרון ביתי" בעולם ספורט, מוגדר על־ידי קורנייהוקארון)Courneya& Carron, 1992(כלדקמן: "הממצאים העקביים על פיהם הקבוצות המארחות את ההתמודדות הספורטיבית מנצחות יותר ממחצית משחקיהן בלוח משחקים מאוזן של בית וחוץ")עמ' 13(. משמע, עבור

עונת משחקים מלאה, בכל ענף ספורט, יותר מחמישים אחוז מן הניצחונות יושגו על־ידי הקבוצות הביתיות. במרכזה של התופעה המרתקת מצויה ההנחה כי למקום ההתמודדות הספורטיבית ישנה השפעה חיובית או שלילית על תפקודם של ספורטאים או של שופטים. למרות הימצאותם העקבית של נתונים, אשר נמדדו בכל סוג של פעילות ספורטיבית תחרותית — בספורט חובבים ובספורט מקצועני, בספורט יחידים ובספורט קבוצתי, וברמה המקומית והלאומית)& Carron Hausenblas, 1998(, ולמרות ריבוי המחקרים בתחום, התופעה עדיין לא פוענחה או הוסברה במלואה. לרוב, אוהדי ספורט והתקשורת נוטים להחשיב את רעש הקהל כגורם העיקרי לקיומה של תופעת היתרון הביתי)Smith, 2005(. עם זאת, מחקרים רבים חשפו מגוון רחב של גורמים ומשתנים מתווכים אשר יכולים להשפיע על שיעור היתרון הביתי ועל מגמותיו, כגון הטיית שופטים ואוהדים)Dohmen, 2005; Nevill, Newell & Gale, 1996(;)היעדר(השפעת הקהל)Strauss, 2002; Van de Ven, 2011(; מגדר)Mutrie&Hearns, 1987 Gayton,(; השפעת התקשורת)Koyama & Reade, 2009(; מגמות היסטוריות וגיאוגרפיות)Pollard & Gomez, 2009; Pollard & Pollard, 2006 Jacklin, 2005(; טריטוריאליות)Neave&Wolfson, 2003(. בנמצא אף סקירות מקיפות של התחום ומטה־ אנליזות)Courneya& Caron 1992; Nevill& Holder, 1999; Pollard, 2008(. שוורץ וברסקי)Schwartz & Barskey, 1977(היו החוקרים?/המחברים הראשונים שביקשו להגדיר מסגרת תאורטית לתופעת היתרון הביתי, באמצעות קביעת שלושה גורמים)בעיקר חיצוניים ופיזיים(: גורם הלמידה)היכרות עם המגרש הספורטיבי(, מרחק הנסיעה והקהל. גורמים אלה מייצגים למעשה את היחס המשולש של הספורט המקצועני בין הקהל, השחקן והקהילה. לאחר עשור וחצי של מחקרים נוספים בתחום, קורנייה וקרון)Courneya & Carron, 1992(ביקשו להרחיב ולשנות את המסגרת הראשונית, על־ידי הכנסה של רכיבים פסיכולוגיים ופנימיים, ובסך הכול להסביר את היתרון הביתי בספורט על־ידי חמישה גורמים אפשריים: חוקים ותקנונים של התחרויות, צופים, נסיעה, פעולות שיפוט והיכרות עם המגרש\המתקן. ואילו בסקירתו המאוחרת את התחום, זיהה פולארד)Pollard, 2008(שלוש תמות מרכזיות, הכוללות בסך הכול שמונה גורמים אפשריים ליתרון הביתי: השפעות הקהל, השפעות הנסיעה, היכרות עם המגרש, הטיה של שופטים, טריטוריאליות, טקטיקות מיוחדות, שינויים תקנוניים וגורמים פסיכולוגיים. את ההשפעה הקבועה של היתרון הביתי בספורט ניתן לראות במטה־אנליזה שביצע ג׳יימיסון)Jamieson, 2010(. הוא מצא שהקבוצות הביתיות ינצחו בערך בשישים אחוז מסך כל ההתמודדויות הספורטיביות, זאת ללא תלות בסוג הספורט)אינדיווידואלי או קבוצתי(ולא רמת המשחק)חובבני, מקצועני והצמרת הספורטיבית העולמית(. עם זאת, ג׳יימיסון מדגיש ארבעה משתנים מתווכים אשר מסבירים לדעתו תנודות בשיעור היתרון הביתי:)א(תקופת הזמן – מאז שנות החמישים של המאה העשרים חלה ירידה מתונה בשיעור היתרון הביתי;)ב(סוג המשחק – היתרון הביתי לרוב גבוה יותר כאשר ההתמודדות הספורטיבית היא בין שני צדדים המצויים ביריבות אינטנסיבית;)ג(אורך עונת המשחקים – ככל שעונת המשחקים ארוכה יותר, כך שיעור היתרון הביתי נמוך יותר;)ד(ענפי ספורט – ישנם הבדלים בשיעור היתרון הביתי בענפי ספורט

שונים)למשל בשל כמות משחקים שונה כפי שמתואר בסעיף ג'(. בעוד שתופעת היתרון הביתי קיימת כאמור בכל ענפי הספורט ובכל הארצות, ושיעור ההשפעה נותר כמעט ללא שינוי החל משנת 1888)Carron & Hausenblas, 1998(, הראו מחקרים ירידה מתונה לאורך השנים. את המגמה הזאת אפשר להסביר בין השאר על־ידי תהליכי התמקצעות של הספורט, אשר יצרו עלייה ברמת המוכנות הפיזית והיכולות המנטליות של הספורטאים מחד גיסא, והחלשות של הקשרים בין קבוצות הספורט והקהילה המקומית מאידך גיסא);Pollard, 1986; Smith, 2003 Aguilar, García & Romero, 2012(. לגבי ההיבט המרחבי־גיאוגרפי של היתרון הביתי הראו מחקרים הבדלים גדולים בשיעורי ההשפעה בין מדינות ואף בין אזורים שונים בתוך אותן המדינות);Pollard, 2006; Pollard & Seckin, 2007 Clarke & Norman, 1995(. כמו כן, מחקרים הראו ירידה ניכרת בשיעור היתרון הביתי עבור קבוצות מערי הבירה של המדינות, וזו הוסברה על־ידי תחושת טריטוריאליות מופחתת והיעדר תחושות קהילתיות);2009 Gómez & Pollard, 2011 Seckin & pollard, 2008; Pollard & Gómez,(. ואילו פולארד)Pollard, 2008(מצא כי ירידה בשיעור היתרון הביתי חלה גם כאשר ההתמודדות הספורטיבית היא בין שתי קבוצות מאותה העיר)דרבי(. באופן דומה, ירידה בשיעור היתרון הביתי קיימת גם עבור קבוצות אשר מארחות את משחקיהן באותו האצטדיון עם קבוצה נוספת אחת או יותר)Pollard & Gómez, 2009(. בעוד הדוגמה האחרונה אינה נפוצה בספורט האירופי והצפון אמריקני)למשל במקרים היוצאים מן הכלל של האצטדיונים האיטלקיים – "סאן סירו" במילאנו, "אולימפיקו" ברומא ואצטדיון "מטלייף" בניו ג'רזי שבארצות הברית(, בישראל חוסר היכולת של קבוצות ספורט להקים ולהפעיל מתקני ספורט גדולים באופן עצמאי)פיתוח התשתית הספורטיבית מתבססת בעיקרה על תקציבה של המועצה להסדר ההימורים בספורט – ה"טוטו ווינר"(הוביל לכך שבעונת המשחקים 2011-2012 של ליגת העל בכדורגל, כל שתי קבוצות או יותר מאותה העיר אירחו את משחקיהן באצטדיון יחיד)לונטל, 2012(. אחד הרכיבים החשובים ביותר מנקודת המבט המרחבית של היתרון הביתי הוא מידת ההיכרות של אינדיווידואל או קבוצה עם תנאי המגרש)Surface(ועם המתקנים)Facilities(הביתיים שלהם)Courneya and Carron, 1992(, תופעה אשר מכונה Familiarity בספרות האקדמית. פולארד)Pollard, 2002(גורס כי ההיכרות לעיל תורמת להיווצרותו של היתרון הביתי בשל שלוש סיבות: פיזית, חושית ופסיכולוגית. למשל, הבדלים בממדי המגרש, זווית השמש, רוחות, תאורה, רעש והיבטים לא מוחשיים של זיהוי פרצופים מוכרים, וכן ביצוע פעולות שגרתיות בסביבה מוכרת. המחקרים שהתמקדו בהיכרות עם המגרש זיהו שלושה גורמים אשר נמצאו ככאלו המשפיעים על שיעור היתרון הביתי: סוגו ומצבו של המשטח שעליו משחקים)Barnett & Hilditch, 1993(, ממדיו)הלא רגילים(של המגרש)Norman, 1995 Pollard, 1986; Clarke &(והאקלים המקומי)da Silva, & Nísio, Seckin .)2008 & Pollard, 2007; Pollard,

השפעתה של ההיכרות עם המגרש בהקשר לממדיו, נבדקה לראשונה בשנת 1986 על־ידי פולארד)Pollard, 1986(, שבדק את שיעור היתרון הביתי של ארבע קבוצות מליגת הכדורגל הבכירה באנגליה, אשר להן היו המגרשים בעלי הממדים הקטנים ביותר. ממצאיו העלו כי

לקבוצות אלה אכן היה שיעור יתרון ביתי גבוה במקצת לעומת זה של שאר קבוצות הליגה)65.6% לעומת 64.9%(. ממצאים אלה תואמים את תוצאות מחקרם של קלארק ונורמן)Clarke & Norman, 1995(, אשר קבעו אף הם כי קבוצות בעלות מגרשים קטנים או גדולים נוטים ליהנות מיתרון ביתי בשיעור גדול יותר. עם זאת, בעוד המידע על ממדי המגרש הוא פשוט באופן יחסי בכל הנוגע לאיסוף ולהשוואה, ההיכרות הכללית של ספורטאים עם המשטח ועם הסביבה היא סובייקטיבית, ולכן קשה למדידה. באופן תואם, ציינו קורנייה וקארון)Courneya & Carron, 1992(שתשומת הלב המועטה אשר ניתנת לתחום ההיכרות עם המגרש אינה נובעת מחוסר עניין אלא בעיקר מקושי אמפירי.

למרות האמור לעיל, בדומה לגורמים אחרים שנקשרו ליתרון ביתי)גודל וצפיפות הקהל, השפעה על שופטים, מרחק נסיעה וכדומה(, לעתים רחוקות מתאפשר לבחון באופן אמפירי גם את נושא ההיכרות. זאת בשל נסיבות מיוחדות שבהן קבוצות ספורט נאלצות לשחק מחוץ לאצטדיונן הביתי, בעקבות ענישה)משחקי רדיוס(או שיפוצים של המבנה; ובמיוחד במקרה שבו עוברות קבוצות לשחק באצטדיון חדש. במחקר המוקדם ביותר שמקרים אלה נבחנו לעיל, מור וברילנסקי)Moore & Brylinsky, 1995(בדקו תשעה משחקים "ביתיים" של קבוצות כדורסל מכללות)גברים ונשים(אשר התקיימו בחמישה מגרשים שונים)במהלך בנייתו של אצטדיון חדש עבור הקבוצה(. במדגם מוגבל של 18 משחקים בלבד לא מצאו המחברים שינוי משמעותי בשיעור היתרון הביתי של הקבוצות באותם משחקים לעומת משחקיהם הקודמים באצטדיון הישן. ממצאים אלה הובילו למסקנה כי למרות היעדר ההיכרות עם המגרש, השפעת היתרון הביתי נותרת בעינה. כלומר, אין להחשיב את ההיכרות כגורם המשפיע על היתרון הביתי. מסקנות אלה תואמות את ממצאיהם המוקדמים של שוורץ וברסקי)Schwartz & Barsky, 1977(, אשר הראו כי שיעור גבוה יותר של יתרון ביתי קיים בענפי הספורט שבהם גודל המשטח וסוגו מוגדרים באופן פרטני בחוקיו, ולפיכך המגרשים של הקבוצות השונות דומים מאוד זה לזה)למשל כדורסל והוקי קרח(. בעקבות כך טוענים המחברים כי יש לייחס לגורם ההיכרות חשיבות פחותה מאשר לגורמים אחרים, כגון קרבתם הפיזית של יציעי האוהדים אל הספורטאים. בשנת 2002, ביצע פולארד)Pollard, 2002(את הניסיון הראשון לבחון את קיומה ואת השפעתה של ההיכרות עם המגרש כגורם המשפיע על היתרון הביתי, על סמך תוצאותיהן של קבוצות לפני המעבר לאצטדיון חדש ולאחריו. במחקרו אסף פולארד מידע על 37 קבוצות, שהתמודדו בשנים 1987-2001 בשלושה ענפי ספורט בארצות הברית)כדורסל –NBA ; הוקי קרח – NHL; בייסבול – MLB(. באמצעות הבחנה בין שני מצבי היכרות נפרדים)ההיכרות הטובה עם האצטדיון הישן לעומת חוסר ההיכרות עם האצטדיון החדש(זיהה פולארד ירידה של 2.4% בממוצע בשיעור היתרון הביתי בעקבות המעבר של הקבוצה למגרש חדש ולא מוכר. בשל כך הסיק פולארד כי היכרות עם המגרש אכן משפיעה על שיעור היתרון הביתי, ולפיכך יש לשער כי ככל שספורטאי הקבוצות ישפרו את היכרותם עם המגרש החדש יעלה בהדרגה שיעור היתרון הביתי, עד לרמתו הקודמת באצטדיון הישן. וויליקינסון ופולארד)Wilkinson & Pollard, 2006(אישרו את ההשערה האחרונה במחקר דומה, שבו נבדקו ארבעים קבוצות)כדורסל, הוקי קרח וכדור בסיס, שעברו לאצטדיונים חדשים החל משנת 1987(על פני שלוש

עונות משחקים רצופות, לפני המעבר ואחרי המעבר)בדומה למחקר הקודם(, באצטדיון החדש. התוצאות איששו כאמור את הממצאים המוקדמים של פולארד)Pollard, 2002(, שהראו ירידה בשיעור היתרון הביתי בשנה הראשונה לאחר המעבר לאצטדיון החדש ועלייה מובהקת בשיעור היתרון הביתי בשנה שלאחר מכן, כתוצאה מהיכרות רבה יותר של המגרש. שנה בלבד לאחר שפולארד איישש לטענתו את חשיבותה של ההיכרות עם המגרש ליתרון הביתי, פורסמו שני מחקרים נוספים ובהם מסקנות סותרות וממצאים שהראו חוסר שינוי)ואפילו עלייה(בשיעור היתרון הביתי לאחר מעבר לאצטדיון חדש. בראשון בחנו ווטסון וקראנץ)Watson & Krantz, 2003(52 קבוצות ספורט מארצות הברית, אשר החליפו אצטדיון מאז שנת 1950. המידע על תוצאות הקבוצות העלה כי עבור קבוצות הבייסבול חלה עלייה בשיעור היתרון הביתי מיד לאחר המעבר, ואילו עבור קבוצות הכדורסל וההוקי קרח לא חל כל שינוי מובהק. במחקר השני אספו לוגהד, קארון, בריי וקים)Loughead, Carron, Bray & Kim, 2003(נתונים על 57 קבוצות)NBA, NHL, וקבוצות כדורגל אנגליות וסקוטיות(בשלוש תקופות זמן: עשרה משחקים בטרם המעבר לאצטדיון חדש, עשרה משחקים מיד לאחר המעבר ועשרה משחקים לאחר מכן; זאת על מנת ליצור שלושה מצבים של היכרות: היכרות טובה, היעדר היכרות ושיפור בהיכרות. ניתוח שביצעו המחברים העלה כי לא ניתן למצוא כל שינוי מובהק בין שלוש התקופות. משמע, מידת ההיכרות לא השפיעה על שיעור היתרון הביתי. ניתוח פוסט הוק העלה כי קבוצות ששווגו כבעלות איכות ספורטיבית גבוהה ואיכות ספורטיבית נמוכה אכן הראו ירידה ועלייה בהתאמה, במספר הניצחונות הביתיים בין שתי התקופות הראשונות. יש לציין כי שני המחקרים לעיל מדדו את שיעור היתרון הביתי על־ידי מדידת אחוז הניצחונות הביתיים בלבד, אשר באופן עצמאי אינם מעידים בהכרח על יתרון ביתי אלא משמשים רק מדד כללי לביצועי הקבוצות במשחקי הבית.

שיטת המחקר

מדגם וקריטריונים מעבר של קבוצת ספורט לאצטדיון חדש מתרחש בעיקר בשל אחת מחמש סיבות:)א(הקמתו של אצטדיון חדש;)ב(מעבר זמני כתוצאה משיפוץ האצטדיון הקיים;)ג(העדפה של אצטדיון אחר הנמצא בקרבת מקום והוא בעל תכולה גבוהה יותר, תנאים משופרים או עלויות תפעול נמוכות יותר;)ד(מצבה הכלכלי של הקבוצה, המחייב אותה למכור את אצטדיונה;)ה(מעבר של קבוצה לעיר אחרת)קיים בעיקר בצפון אמריקה(. בישראל ישנם מקרים בודדים בלבד שבהם קבוצות הספורט הן הבעלים של האצטדיון שבו הן משחקות. העלות הגבוהה של הבנייה, התפעול והתחזוקה של מבני ענק אלה עומדים אל מול ההכנסה הנמוכה יחסית מקהל, מזכויות שידור וממכירות מוצרים ממותגים של הקבוצה. לפיכך, הקמתם של מרבית אצטדיוני הכדורגל בישראל מומנו באופן חלקי או מלא על־ידי המועצה להסדר ההימורים בספורט)ה"טוטו ווינר"(, ולעתים על־ידי תורמים פרטיים. כניסתם של משחקי הימורים יומיים חדשים, החל משנות האלפיים, הגדילה באופן ניכר את הכנסותיו של ה"טוטו ווינר" והובילה לתנופת בנייה של שישה אצטדיונים גדולים חדשים)יותר כ־5,000 מושבים(. בכך אפשרו, בתוך זמן קצר, לכמה קבוצות כדורגל ישראליות מליגת העל ומהליגה הלאומית לארח את משחקיהן במתקנים

איכותיים וחדישים. כמו כן, כמה קבוצות ביצעו מעבר לאצטדיון חדש בשל שיקולים כלכליים וספורטיביים אחרים. לדוגמה: קבוצת בני יהודה תל אביב עברה מאצטדיון "השכונה" אל אצטדיון "בלומפילד", או קבוצת הפועל רמת גן, אשר אצטדיונה הביתי "המכתש" נמכר לטובת פיתוח אזורי מגורים, נאלצה לעבור לשחק באצטדיון "ווינטר".

בעקבות המגמות הכלכליות לעיל בעולם הספורט הישראלי, מאז תחילת שנות האלפיים, כתריסר קבוצות כדורגל ביצעו מעבר לאצטדיון חדש)זמני לעתים(. מתוך כך נבחרו לצורך מחקר זה עשרה מקרים, אשר ללא תלות בגורם המעבר הובילו לשינוי המתבקש ברמת ההיכרות של הקבוצה עם האצטדיון. זאת בעוד שהקריטריונים המוזכרים בספרות כמשפיעים אפשריים על שיעור היתרון הביתי נותרו ללא שינוי)יכולתה הספורטיבית של הקבוצה, מרחק הנסיעה של הקבוצות היריבות, הטיה של השופטים, גודל הקהל וכדומה(. הקבוצות ועונות המשחקים שבהן בוצע המעבר הן כדלקמן: הפועל רמת השרון)2012-2011(; בני יהודה תל אביב)2005-2004(; מכבי קריית גת)2001-2002(; מכבי פתח תקווה והפועל פתח תקווה 2011-2010)ו־2012-2011(; הפועל רמת גן)2009-2010(; הפועל כפר סבא)2009-2010(; והפועל עכו)2011-2012(. משום שהטיית שופטים, חוקי התחרות הספורטיבית וטקטיקת משחק מיוחדת אינם מושפעים מזהות האצטדיון, הובאו בחשבון משתנים מתווכים אחרים, כגון השפעת הקהל, מיקום והשפעות נסיעה. בכל המקרים לעיל, האצטדיון החדש היה קרוב באופן יחסי לזה הישן, ולכן היה בעל השפעה מזערית, אם קיימת בכלל, על מרחק הנסיעה לאצטדיון של הקבוצות היריבות – ומכאן, על עייפותן. כמו כן, האצטדיונים החדשים ממוקמים ברובם בשולי העיר)לעומת מיקומם במרכז העיר של אלה הישנים(, ולכן מצב זה עלול ליצור ירידה נוספת בשיעור היתרון הביתי)ראה Schwartz & Barskey, 1997(. בהקשר להשפעת הקהל, שני גורמים הובאו בחשבון: גודל וצפיפות. בכל המקרים שנבדקו, משחקיה של הקבוצה הביתית התקיימו לעיני אלפי צופים לכל היותר, מספר קטן מתכולתם המרבית של האצטדיונים. בשל כך, התכולה הגדולה יותר של האצטדיונים החדשים לא השפיעה על כמות הצופים, אלא רק על צפיפותם. גם במקרה הנ"ל, ירידה בצפיפות הצופים, כפי שמציינים אגניו וקארון)Agnew & Carron, 1994(הייתה צריכה אף היא לתרום לירידה בשיעור היתרון הביתי.

חישוב שיעור היתרון הביתי השיטה שנבחרה לצורך חישוב שיעור היתרון הביתי היא זו שפותחה על־ידי פולארד)Pollard, 1986(, על פיה היתרון הביתי מחושב כאחוז הניצחונות הביתיים של קבוצת מסוימת, מתוך כלל הניצחונות שלה בתקופת זמן מוגדרת)בכדורגל, תוצאות תיקו אינו מובאות בחשבון(. בדומה למחקרים קודמים, נאספו נתונים משתי עונות משחקים שלמות — לפני המעבר ולאחריו. זאת מלבד במקרה של שתי הקבוצות מפתח תקווה, אשר ביצעו את המעבר באמצע העונה, ולכן רק 22 משחקים שלהן לאחר המעבר נכללו בניתוח.

ממצאים

טבלה 1 — ההבדלים בשיעורי היתרון הביתי עבור כל מקרה, ההפרש והיחס באחוזים בין העונות, לפני המעבר ואחריו:

הקבוצה	עונה ראשונה באצטדיון החדש	שיעור היתרון הביתי)אחוזים(			
		לפני	אחרי	הפרש	אחוז השינוי
סך כל המקרים	---	54.88	59.03	4.14	7.56
הפועל רמת השרון	2011/2012	42.11	44.44	2.33	5.53
בני יהודה תל אביב	2004/2005	58.33	66.67	8.34	14.30
מכבי פתח תקווה	2010/2011	40	46.15	6.15	15.38
	2011/2012	50	57.14	7.14	14.28
הפועל פתח תקווה	2010/2011	62.5	60	-2.5	-4.00
	2011/2012	50	66.67	16.67	33.34
הפועל רמת גן	2009/2010	57.14	44.44	-12.7	-22.23
הפועל עכו	2011/2012	66.67	50	-16.67	-25.00
הפועל כפר סבא	2009/2010	53.33	83.33	30	56.25
מכבי קריית גת	2001/2002	68.75	71.43	2.68	3.90

טבלה 1 — ההבדלים בשיעורי היתרון הביתי עבור כל מקרה, ההפרש והיחס באחוזים בין העונות, לפני המעבר ואחריו

על פי הנתונים המוצגים לעיל, מתוך עשרת המקרים שנבחנו לצורך מחקר זה, בשבעה נמצאה עלייה בשיעור היתרון הביתי לאחר המעבר לאצטדיון החדש, ואילו רק בשלושה חלה ירידה. בחישוב הממוצע עבור סך כל המקרים, נמצא כי לאחר המעבר של הקבוצות אל האצטדיון החדש חלה עלייה של 4.14% בהפרש הממוצע בין שיעור היתרון הביתי ובין שיעור של 59.03%. שינוי זה מצביע על עלייה בשיעור של 7.56% בממוצע לאחר המעבר, לעומת השיעור שנמדד לפני המעבר.

המשתנה שעמד בבסיס הניתוח הוא השינוי ביתרון הביתי בעקבות המעבר לאצטדיון חדש. על פי השערת האפס שנבחנה, שיעור היתרון הביתי יהיה זהה לפני המעבר ולאחריו. ההתפלגות הייתה נורמלית בקירוב, ונעשה שימוש במבחן t למדגמים מזווגים על מנת להעריך את מובהקות השינוי. טבלה 2 מציגה את הממוצע ואת סטיית התקן עבור סך כל המקרים, הפרש השינוי, השינוי באחוזים וערך ה־P.

מספר קבוצות	מספר מקרים	יתרון ביתי באחוזים)סטיית תקן(				P value
		לפני	אחרי	שינוי	אחוז השינוי	
8	10	54.88)84.10SD(	59.03)153.87SD(	4.14	7.56	0.305

טבלה 2 – תוצאת מבחן t למדגמים מזווגים

נמצא אפוא כי השינוי בשיעור היתרון הביתי עבור המקרים שנבדקו אינו מובהק)P=0.305(. משמע, למעבר בין אצטדיונים ולירידה ברמת ההיכרות עם המגרש כתוצאה מכך, אין השפעה על שיעור היתרון הביתי.

דיון המחקר האקדמי הענף על יתרון ביתי לאורך חצי מאה, העלה כמה גורמים לתופעה, כגון רעש הקהל)Smith, 2005(, הטיית שופטים ושחקנים)Nevill, Newell & Gale, 1996(והיכרות עם המגרש)Pollard, 2002(. מטרתו של המחקר הנוכחי הייתה לבחון את מידת השפעתו של זה האחרון בהקשרו של ענף הכדורגל בישראל, אשר נסיבות מיוחדות בעשור האחרון – של החלפת אצטדיונים בהיקף גדול – יצרו הזדמנות מחקרית ייחודית. בשל התנאים המרחביים והספורטיביים הייחודים של הליגה הישראלית, היה אפשר לשלוט בגורמים אחרים המשפיעים על יתרון ביתי. לא חלו שינויים בגודל הקהל ובמרחק הנסיעה, שכן אף אחת מהקבוצות שנחקרו לא עזבה את עירה מחד גיסא, ומאידך גיסא כמות הצופים במשחקים לא השתנתה)במרבית המקרים חלה ירידה בצפיפות הצופים באצטדיון, מצב אשר על פי הספרות מקדם ירידה נוספת בשיעור היתרון הביתי(. המחקר הנוכחי כלל עשרה מקרים)שמונה קבוצות(במהלך עשור, שבהם היה מעבר לאצטדיון חדש. מקרה אחד בשנים 2001-2002, אחד בשנים 2004-2005 ושמונה במהלך השנים 2009-2010 ו־2011-2012. הממצאים מראים כי בשבעה מתוך עשרה מקרים חלה עלייה בשיעור היתרון הביתי בעונה הראשונה לאחר המעבר לאצטדיון החדש לעומת עונת המשחקים הקודמת. עבור סך כל המקרים שנבחנו נמצאה עלייה של 4.14% בממוצע)לסך של 59.03%(. בניתוח מבחן t למדגמים מזווגים נמצא כי השינוי בנמדד אינו מובהק)P=0.305(. לפיכך, בהקשרה של הליגה הישראלית בכדורגל, למעבר לאצטדיון חדש אין השפעה שלילית או חיובית על תופעת היתרון הביתי. על כן, למידת ההיכרות עם המגרש אין השפעה על שיעור היתרון הביתי. יש לציין כי לא זוהתה מגמה עקבית של שינוי עבור האצטדיונים אשר נתפשים על־ידי אוהדי הקבוצות כ״ביתיים״ במיוחד)השפעה שלילית נמצאה עבור ״המכתש״ ו״החורבה״, אך חיובית עבור ״השכונה״(. את היעדר השפעתם של גורמי ההיכרות עם המגרש והמיצב ה״ביתי״ של האצטדיון אפשר לייחס לדומיננטיות של גורמים אחרים בהקשר הישראלי. לונטל)2013(למשל

טוען כי החלפה של אצטדיון ישן תורמת במקרים רבים לאחידות חברתית של האוהדים, שכן המעבר לאצטדיון החדש נתפש בעיניהם כהעדפה של התמסחרות על פני המסורת הספורטיבית. לממצאים הנוכחיים באשר לחוסר השפעתו של גורם ההיכרות על שיעור היתרון הביתי יש שלוש השלכות חשובות: ראשית, קבוצות ספורט אינן צריכות להימנע ממעבר לאצטדיון חדש באמצע עונת המשחקים, ואין צורך באימונים או בהכנות מיוחדות על מנת להגביר את מידת ההיכרות של השחקנים עם המגרש; שנית, העלייה בשיעור היתרון הביתי שנצפתה עם המעבר, לצד העקביות של הגורמים הנוספים כגון נסיעה והטיית שופטים ושחקנים, מצביעה על ההשפעה הפסיכולוגית של תפישת "הביתיות" של המגרש ומשמעותו הסימבולית כגורם הדומיננטי ביותר בהקשר הישראלי; ולבסוף, לסוג הענישה הנפוץ בבית הדין של ההתאחדות לכדורגל, לפיו קבוצות נאלצות לארח משחקים במגרש אחר — המרוחק מהאצטדיון הביתי)רדיוס(, אין כל השפעה ספורטיבית)וייתכן שיש אפילו השפעה חיובית(. בשל כך, עונש זה משפיע בעיקר על הצופים, באשר למידת יכולתם להגיע אל האצטדיון החלופי, וכתוצאה מכך על מצבה הכספי של הקבוצה. לכן, יש לשקול להמיר עונש זה בענישה כספית בלבד.

ביבליוגרפיה

לונטל א.)2013(. מתחמי ספורט תחרותי בישראל. פוליטיקה, חברה ותרבות.)חיבור לשם קבלת תואר דוקטור(אוניברסיטת חיפה, חיפה.

Agnew, G. A., & Carron, A. V. (1994). Crowd effects and the home advantage. International Journal of Sport Psychology, 25, pp. 53-62.

Clarke, S. R., & Norman, J. M. (1995). Home ground advantage of individual clubs in English soccer. The Statistician, Volume 44, pp. 509-521.

Courneya, K. S., & Carron, A. V. (1992). The home advantage in sports competitions: A literature review. Journal of Sport and Exercise Psychology, Volume 14, pp. 13-27.

Dohmen, T. (2005). The influence of social forces: Evidence from the behavior of football referees. Economic Inquiry, Volume 46, pp. 411-424.

Gayton, W. F., Mutrie, S. A., and Hearns J. F. (1987). Home advantage: does it exist in women′s sport. Perceptual and Motor Skills, Volume 65, pp. 653-654.

Gutiérrez Aguilar, O., SaavedraGarcía, M., and Fernández Romero, J. J., (2012). Measuring home advantage in Spanish handball, Percept Mot Skills, Volume 114(1), pp. 329-338.

Jamieson, J. P. (2010). The Home Field Advantage in Athletics: A Meta-Analysis, Journal of Applied Social Psychology, Volume 40, pp. 1819-1848.

Jacklin, P. B. (2005). Temporal changes in home advantage in English football since the second world war: What explains improved away performance? Journal of Sports Sciences, Volume 23(7), pp. 669-679.

Koyama, M., and Reade, J. J., (2009). Playing like the home team: an economic investigation into home advantage in football. International Journal of Sport Finance, Volume 4, pp. 16-41.

Loughead, T. M., Carron, A. V., Bray, S. R., & Kim, A. J. (2003). Facility familiarity and the home advantage in professional sports. International Journal of Sport and Exercise Psychology, 1(3), 264-274.

Gómez, M. A. & Pollard, R. (2011). Reduced home advantage for basketball teams from capital cities in Europe, European Journal of Sport Science, Volume 11(2), pp. 143-148

Moore, J. C., &Brylinsky, J. A. (1995). Facility familiarity and the home advantage.Journal of Sport Behavior, Volume 18, pp. 302-311.

Neave, N., &Wolfson, S. (2003). Testosterone, territoriality, and the ‘‘home

Advantage". Physiology and Behavior, Volume 78, pp. 269-275.

Nevill, A. M., & Holder, R. L. (1999). Home advantage in sport: An overview of studies on the advantage of playing at home. Sports Medicine, Volume 28, pp. 221-236.

Nevill, A. M., Newell, S., & Gale, S. (1996). Factors associated with home advantage in English and Scottish soccer. Journal of Sports Sciences, Volume 14, pp. 181-186.

Pollard, R. (1986). Home advantage in soccer: a retrospective analysis. Journal of Sports Sciences, 4, pp. 237-248.

Pollard, R., &Seckin, A. (2007). "Why is home advantage in South-east Europe the highest in the world?" In Y. Theodorakis, M. Goudas, & A. Papaioannou (Eds.), Book oflong papers, 12thEuropean Congress of Sport Psychology, Halkidiki, Greece: FEPSAC, pp. 53-56.

Pollard, R. (2006). Worldwide regional variations in home advantage in association football. Journal of Sports Sciences, Volume 24, pp. 231-240.

Pollard, R., & Go´mez, M. A. (2009) Home advantage in football in South-West Europe: Long-term trends, regional variation, and team differences. European Journal of Sport Science, Volume 9, pp. 341-352.

Pollard, R. (2008). Home advantage in football: A current review of an unsolved puzzle. The Open Sports Sciences Journal, Volume 1, pp. 12-14.

Pollard, R., da Silva, C. D., & Nísio, C. M. (2008). Home advantage in football in Brazil: differences between teams and the effects of distance traveled. The Brazilian Journal of Soccer Science, Volume 1, pp. 3-10.

Pollard, R. & Pollard, G. (2005). Long-term trends in home advantage in professional team sport in North America and England (1876-2003). Journal of Sports Sciences, Volume 23(4), 337-350.

Schwartz, B., & Barsky, S. F. (1977). The home advantage. Social Forces, Volume 55, pp. 641-661.

Seckin, A. & Pollard, R. (2008). Home advantage in Turkish professional soccer. Perceptual and Motor Skills: Volume 107, pp. 51-54.

Smith, D. R., (2005). Disconnects Between Popular Discourse and Home Advantage Research: What Can Fans and Media Tell Us About the Phenomenon? Journal of Sports Sciences, Volume 23, pp. 351-364.

Smith, D. R. (2003). The home advantage revisited. Journal of Sport and Social Issues, Volume 27, pp. 346-371.

Strauss, B. (2002). The impact of supportive spectator behavior on performance in team sports. International Journal of Sport Psychology,

Volume 33, pp. 372-390.

Van de Ven, N. (2011). Supporters Are Not necessary for the Home Advantage: Evidence from Same-Stadium Derbies and Games without an Audience, Journal of Applied Social Psychology, Volume 41(12), pp. 2785-2792.

Watson, J. C., & Krantz, A. J. (2003). Home field advantage: New stadium construction and team performance in professional sports. Perceptual and Motor Skills, Volume 97, pp. 794-796.

Wilkinson, T. & Pollard, R. (2006) A temporary decline in home advantage when moving to a new stadium. Journal of sport behavior, Volume 29(2), pp. 190-197.

Uncharted territory: familiarity and home advantage in Israeli football

O. Levental

Since the 1970′s, a considerable amount of research focused on the subject of home advantage in sports and the factors that affect it. One of the theories, initially presented by Pollard (1986; 2002), dealt with the positive affect of the athletes′ familiarity with the field and the facility.

Due to current trends in media and economic of the Israeli world of sports, half a dozen new stadiums were built in recent years, creating special circumstances that allowed the examination of the existence and the magnitude of the familiarity factor in the Israeli context. In accordance with the fact that football players are less familiar with a new stadium, it was hypothesized that on the first season after the move, there will be a decrease in the home advantage extent, compared to the season before the move. Ten cases (from 2004 to 2012) in which football teams have relocated to new facilities have been examined in this research.

In contrast of earlier studies, the current research findings showed an increase of an average 7.56% in home advantage at the new stadium, and also that the change wasn′t significant (P=0.305). Therefore, in the context of Israeli football, the move to a new stadium has no effect, positive or negative, on home advantage, presumably due to the dominance of other psychological factors. Implication of the findings and its practical significance are discussed.

***Descriptors**: Sport, football, geo-sport, home advantage, stadiums*

Sport, Academic Achievement and Gender: A Winning Combination?

M. Shahaf, Y. Katz, E. Shoval

Many studies have examined the relationship between academic achievement and participation in sport and gender. These studies usually emphasized either participation in competitive sport or in non-competitive sport without investigating the link between academic achievement and competitive as well as non-competitive sport at one and the same time. In addition gender has generally been overlooked when looking at the relationship between participation in sporting activity and academic achievement. The aim of the present study was to examine the relationship between academic achievement of Israeli high school students (10th-12th grade) who participated in different levels of sporting activity and gender. 170 students (107 boys; 63 girls) participated in competitive sport; 185 students (79 boys; 106 girls) participated in non-competitive sport; and 136 students (32 boys; 104 girls) did not participate in any organized sporting activity. Results indicate that participation in competitive sport is differentially related to academic achievement according to gender. Girls who participated in competitive sport attained higher levels of academic achievement while boys who participated in competitive sport attained lower levels of academic achievement. It appears that socio-cultural beliefs prevalent in Israeli society legitimize participation of boys in competitive sport without excelling academic achievement whereas girls who participate in competitive sport do not enjoy the same level of legitimacy and thus need to maintain high levels of academic achievement.

Descriptors*: Academic achievement, competitive sport, non-competitive sport, gender*

Duration, patterns of behavior and learning processes applications of pre-performance routine in sports

I. Perry and Y. Katz

The Pre-Performance Routine (PPR) is defined as an organic set of physical & psychological actions, executed before the implementation of a skill with an inner independent rhythm. The current research explores the Pre-performance routine and the motor skills behavior patterns of professional athletes before closed self-paced motor performance in golf, tennis, basketball and volleyball. Research observed 115 professional golfers, tennis, volleyball and basketball players. The athletes were scrutinized in order to learn about the nature of their PPRs. In this study, two variables were measured: (1) the time periods spent by elite athletes while preforming PPRs prior to a shot or a throw; (2) the patterns of their behavior, which were encoded into specific actions and then analyzed. Data analyses revealed that expert athletes perform fixed motor-skill rituals prior to embarking on a sporting activity. It was found that each player has a personal motor-skill ritual, but there are a number of components that are characteristic of all the athletes. This study produced some prominent findings. The first is that the elite athletes conduct a fixed Pre-performance Routine prior to performance. Findings obtained from interviews emphasize that athletes use motor routine, in addition part of the athletes emphasize that imagery is an important action performed towards the end of the routine.

Descriptors*: Routines, Motor skills, Golf, Tennis, Volleyball, Basketball*

Ben Gurion, the Israeli National Sports Associations and Physical Activity

H. Kaufman

Ben Gurion is engrained in public consciousness as a prime minister who engaged in sport activity: walking, engaging in physical activity, and standing on his head. The question that arises is weather this memory is a true reflection of Ben Gurion′s attitude towards physical activity and sport during his years of leadership.

The current paper describes Ben Gurion′s diverse interactions with Hebrew sport throughout the years of his leadership and demonstrates that his involvement in sport associations during these years was merely functional. For the most part he was disinterested in their sport content or sport aspects of their activity. Instead, he regarded them solely as a means to political or national ends about which he cared at the time. As the ‘Histadrut′ Secretary, he used his contacts with ‘Hapoel′ in order to achieve political and security goals. When he became prime minister, national and public functions replaced political ones. Israeli sport served him as a means of forging relations and cooperation. It further served him as a propaganda tool, and as a tool for strengthening ties with Jews in the Diaspora to attain respect and prestige.

Ben Gurion engaged in physical activity only during his golden years, mainly out of concern for his health. His dedication to physical activity was in fact in complete contrast to his actions and interest in sport, in general, and physical activity, in particular, as a workers′ leader and as a national leader.

Descriptors*: Hapoel, Sport Association, Maccabi, Jewish Settlement in Palestine, Eretz Israel, State of Israel.*

Cosi (non) Fan Tutte

A. Ben-Porat

This paper deals with women′s football in Israel, actually it addresses the attitudes and feelings of the players that though they participate in the most popular game in Israel, they are situated in its margins—far away from the game′s glory and material rewards. Women′s football is a new sport in Israel. The league was established by the ‘Israel Football Association′ in the 1990s. Since then the autonomy of women′s football is decided by the above Association and shadowed by men′s football. The paper reports results from a field study conducted a few years ago, in which 30 women players from two first division clubs were interviewed concerning various aspects of their footballer′s life. The paper deals with three issues: Femininity, Gender effect and Gender difference regarding women footballers vis. men footballers. It is pre-assumed that women′s football is gender-dependent: whatever appens to their football is dependent on the football authorities that are controlled by men. The interviewed ladies are aware of their situation and the restrictions that are imposed upon them because they play ″a man′s game″. At this moment they have very little hope regarding their football—it appears to them that what they have now is not going to improve in the near future. Nevertheless, they keep on going.

Descriptors*: Women′s football, gender, gapes.*

Deliberate practice and the development of expertise in sport — A review

R. Lidor and G. Ziv

Accumulated evidence has shown that various genetic and environmental factors are associated with attaining achievements and developing expertise in the domain of sport. One of the environmental factors whose contribution to the development of expertise in sport, as well as in other endeavors (e.g., education, music, and games), has been extensively studied during the last two decades is deliberate practice (DP). In the current article we reviewed 15 studies on DP in athletic performance/sport. Based on our review, a number of observations can be made, among them (a) The notion of DP has been examined in a variety of sports: seven individual (e.g., gymnastics, swimming, and wrestling) and nine team (e.g., basketball, hockey, and soccer) sports; (b) DP features were evident more often in athletes who met their goals and became highly skilled in their specific sport domain than those who did not reach the summit; and (c) The reviewed studies exhibit a considerable variability in accumulated practice time over the years, and therefore this variability must be addressed when examining aspects of DP. Based on the above-mentioned observations, we discuss several limitations related to the argument that DP is essential for achieving a high level of proficiency in sport, and propose a number of ideas for additional research on DP in sport. In addition, we provide practitioners (e.g., coaches and physical education teachers) with a number of recommendations on how to effectively apply the findings that emerged from studies on DP in sport, when working with beginning athletes.

Descriptors: *Expertise in sport, Deliberate Practice, talent development.*

The Spirit of Sport

Scientific Journal of Humanities, Social Sciences, Physical Education and Sport

Volume 1, Number 1, 2014

Editorial Board: **S. Amar, Prof.**

G. Alroey, Prof.

M. Mor, Prof.

I. Wenistein. PhD.

E. Tamir. PhD.

E. Weissblueth, PhD.

Editor: **U. Carmi, PhD.**

Editorial Adress:

Tel: Fax: Email:

Printed in Israel

ISSN

Subscription:

Publishers: Galillee Books PBH, Ohalo

הוצאה גלילית
הוצאה לאור והפקת ספרים

The Spirit of Sport

Scientific Journal of Humanities, Social Sciences,
Physical Education and Sport

Volume 1, Number 1, 2014

מרכז לחינוך
מכללת אוהלו בקצ
מכללה אקדמית לחינוך, מדעים ו
עם הפנים קדימה

50
יובל לאוהלו